

van Montmorency in 1568, erfden verschillende families achtereenvolgens deze regalia. Zij resideerden echter niet in Grote-Brogel. Administratief en gerechtelijk vormde Grote-Brogel een deel van het Graafschap Loon. De gemeente was ingedeeld in 4 heerwagens of wijken, elk met een verkozen burgemeester. Op kerkelijk vlak behoorde het dorp tot de parochie Peer. De Sint-Trudoabdij van Sint-Truiden beschikte over het benoemingsrecht voor de pastoors. Ook de patroonheiligen van de kerken verwijzen hiernaar.

De fraai gerestaureerde Sint-Trudokerk is voor de groeiende bevolking in 1898 herbouwd in een neogotische stijl. De toren is echter ouder en moet zijn gebouwd omstreeks 1500. In de kerk worden een aantal fijne houtsculpturen vanaf de 15de eeuw bewaard. Verder in de dorpskern is er gelegenheid om te luisteren naar verhalen over de pastorij, de voormalige spinnerij, de Sint-Sebastianusschutterij, de kapel en de lagere school.

Helaas, net te ver voor een gemoedelijke wandeling ten zuidoosten van de dorpskern ligt Het Ooievaarsnest, een hoeve in een deplorabele en ruïneuze toestand. In de volksmond wordt deze hoeve gezien als de geboorteplaats van Pieter Bruegel de Oude (ca. 1525-1569). Een werkgroep binnen de Bruegelkring bereidt een publicatie voor die de aanspraken van Grote-Brogel als bakermat van deze Meester bevestigen. Vandaar dat tijdens deze avond natuurlijk ook aandacht gegeven wordt aan de fenomenale talenten en erfenis van deze ingenieuze kunstenaar.

Van een afsluitend drankje kan u genieten in het Breugelheem.

Nog een niet te missen evenement in dit Bruegeljaar: vanaf 7 juni tot 14 juli vindt in cc. Het Poorthuis in Peer de tentoonstelling "Bruegel op bezoek" plaats. U bewondert er gravures naar tekeningen en reproducties van werken van Pieter Bruegel de Oude. Hedendaagse cartoons geïnspireerd op werk van de Meester werken op de lachspieren! Vervolledig uw Bruegelervaring met een bezoek aan het Bruegelmuseum op de Markt in Peer én aan het evenement "De wereld van Bruegel" in het Provinciaal Openluchtmuseum in Bokrijk.

HAELN, DINSDAG 27 AUGUSTUS 2019

Aanvang 19.00 uur in de St. Lambertuskerk, Kerkplein 12 te Haelen. Parkeren kunt op een drietal pleinen rondom de kerk en in de straten in de directe omgeving van de kerk.

Op de Midden-Limburgse zandgronden waren een paar boerenwoningen, een beek en een kerk voldoende om een dorpje zoals Haelen te laten ontstaan. Eeuwenlang was het hard werken voor een karig bestaan. Kerk en kasteel bepaalden voor een groot deel het leven van de bewoners.

Omstreeks 1100 zijn in het "ghoor"(moeras) de eerste fundamenten gelegd voor een versterkt huis, dat later uitgroeide tot het huidige kasteel Aldenghoor. Haelen hoorde tot het Land van Horne. In 1275 had Haelen al een schepenbank.

Aldenghoor werd bewoond door diverse geslachten, waarvan met name de familie De Keverberg het kasteel bijna 300 jaar bewoonde. In 1903 overleed de laatste baron, die vrijgezel was.

Haelen bleef een klein dorp, dat voornamelijk op de landbouw gericht was. Eind 1814 telde Haelen 560 inwoners, die leefden in 104 huizen, waarvan er 13 onbewoonbaar waren. Het kasteel telde 23 bewoners, overwegend knechten en dienstmeiden.

In 1879 werd de spoorlijn Antwerpen-Weert-Roermond-Gladbach aangelegd, waardoor er in Haelen een station kwam. Al snel vestigde zich hier een aantal kleine bedrijven, voornamelijk gericht op hout-handel, fourage- en aardappelhandel. Uiteraard kwamen er hierdoor ook diverse horecagelegenheden. In 1939 werd het station gesloten. Haelen bleef wel nog lange tijd als laad- en losplaats fungeren.

Het oude kerkje van Haelen, waarvan de toren met zijn speklagen (mergel en baksteen) dateerde uit 1523, werd in 1857 vervangen door een nieuwe kerk, die tegen de oude toren werd gebouwd. Dit was een van de eerste kerken, ontworpen door de bekende bouwmeester Pierre Cuypers. Helaas werd deze fraaie kerk op 15 november 1944 verwoest door de terugtrekkende Duitsers. In 1955 werd op dezelfde plek een nieuwe grotere kerk gebouwd.

Deze grotere kerk had alles te maken met de bouw van de Maascentrale (PLEM), waardoor men in Haelen een forse uitbreiding van het inwoner-aantal verwachtte. De bevolking groeide van 800 in 1889, naar 1200 in 1930 tot 1400 in 1950. Na de bouw van de Maascentrale groeide dit snel tot de ruim 4300 heden ten dage. Er werden complete nieuwe wijken gebouwd, waardoor van het oude dorpskarakter jammer genoeg vrijwel niets bewaard is gebleven. Alleen rond het Haelens Broek, Overhaelen, de Dries en de Statie is nog iets van dit karakter bewaard gebleven. Het dorp werd in feite overgeleverd aan de vernieuwingsdrang van de toenmalige bestuurders, waardoor ook de oude dorpskern geheel werd afgebroken en plaats moest maken voor nieuwbouw. Tijdens de wandeling wordt ook hieraan aandacht besteed.

Gelet op het voorgaande zal deze wandeling zich afspelen rond kerk en kasteel. In de kerk zal de werkgroep Heemkunde van de Studie-

groep Leudal een expositie inrichten over de oude kerk van Haelen. Vanaf 18.30 uur kunt u deze bezichtigen. In groepen wandelen we vanaf de kerk via de Beekstraat naar de Vogelmolen, het park van kasteel Aldenghoor, de tuin met voormalige begraafplaats van het kasteel en vandaar naar de Napoleonsweg. De afsluiting zal plaatsvinden op de binnenplaats van kasteel Aldenghoor omstreeks 21.15 uur met de mogelijkheid om een drankje te nuttigen op de binnenplaats of in de brasserie.

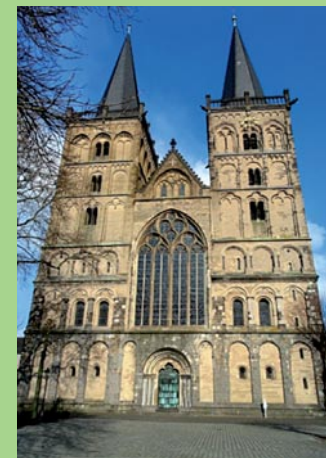
EXCURSIE NAAR XANTEN OP ZATERDAG 21 SEPTEMBER

Archeologisch Park Xanten

Het Archeologisch Park Xanten is een park met originele overblijfselen van de Romeinse stad Colonia Ulpia Traiana en met gereconstrueerde gebouwen. Deze Romeinse stad werd in het jaar 98 na Christus gesticht. Keizer Trajanus gaf de stad burgerrechten. De stad werd gebouwd volgens een dambordpatroon en omgeven door een hoge muur met poorten en torens. De stad werd tot in de vierde eeuw bewoond. Voordien was zij al eens ingenomen door de Franken. Nadien verviel zij tot een ruïne. De stenen van de stad werden in de loop der eeuwen (her)gebruikt voor bouwwerken in de omgeving zoals voor de dom van Xanten. Nadat voor de Tweede Wereldoorlog al de fundamenten van een amfiteater waren blootgelegd, werden de overblijfselen van Colonia Ulpia Traiana vanaf de jaren zeventig opgenomen in een groot archeologisch park. Het park beslaat iets minder dan de helft van de Romeinse stad. Op het terrein van het park is een aantal gebouwen (deels) gereconstrueerd. In het park bevindt zich ook het LVR-Römer-Museum. Daarin wordt door middel van een expositie een beeld geschetst van de Romeinse geschiedenis van Xanten. Het badgedeelte van de Grote Thermen is overdekt. Dat moderne gebouw beschermt enerzijds de overblijfselen van het oorspronkelijke badhuis tegen weersinvloeden en geeft anderzijds een indruk van de contouren van het oorspronkelijke gebouw.

De stad Xanten

De stad Xanten kan beschouwd worden als de opvolger van de Romeinse stad Colonia Ulpia Traiana. De naam Xanten is afkomstig van

het Latijnse "ad sanctos": "naar de heiligen". Deze heiligen waren Viktor en zijn gezellen. Boven het graf van Viktor werd een kerk gebouwd. In de dertiende eeuw werd begonnen met de bouw van de huidige Dom. De Sint Viktor Dom geldt als belangrijkste monument in de stad met een kloosterbibliotheek en een Stiftingsmuseum. In 1945 is de Dom zwaar verwoest. De wederopbouw heeft plaatsgevonden van 1947 tot 1966. In deze voormalige stiftskerk bevinden zich rijke kunstschatten zoals glas-in-loodramen, beeldhouwwerken en wandtapijten. De stad heeft verder nog een middeleeuws stadscentrum met de Klever Tor, de Kriemhildmolen, het Gotische Huis en andere historische gebouwen. De Klever Tor bestaat uit twee torens die met elkaar verbonden zijn. Het Gotische Huis met zijn prachtige gevel is vermoedelijk omstreeks 1540 in de bloeitijd van Xanten gebouwd. Het gebouw diende oorspronkelijk als handelshuis. Later werd het de "Bürgermeisterie"; thans is er een restaurant in gevestigd. De Kriemhildmolen stamt uit de 18de eeuw en is een bakstenen stellingmolen: een zogenaamde bovenkruijer.

De historische binnenstad van Xanten is overigens "einen Bummel wert".
Meer info: www.ghklandvanthorn.nl

Vorig jaar werd op 10 juli 2018 door de vrijwilligers van ons museum "gluren bij de burens" in Maasbracht georganiseerd. Tijdens de ontvangst werd door de burgemeester van Maasgouw, de heer Stef Strous aangekondigd, dat de gemeente de plannen ondersteunt tot modernisering, herinrichting en uitbreiding van het binnenvaartmuseum.

In de loop van dit jaar zal gefaseerd ons museum worden heropend volgens onderstaand schema.

- April - aanleg lift en modernisering thema binnenvaart op de begane grond.
- Juli - toevoeging van het thema zand en grind in de kelder.
- December - aanleg uitkijkpunt in de vorm van een stuurhut en uitbreiding steiger voor historische schepen in de haven, tegenover het museum aan de Havenweg 12.

Wij hopen dat u in de loop van dit jaar nog eens komt gluren in ons nieuwe museum. www.maas-binnenvaartmuseum.nl

VIJFTIENDE EDITIE

CULTUURHISTORISCHE ZOMER 2019

Organisatie:

Stichting De Aldenborgh, Kring Weert van het Koninklijk Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap en Geschied- en Heemkundige Kring "Het Land van Thorn"

EXCURSIE NAAR CHAAM EN ROSENDAAL: OP BEZOEK BIJ "ONZE" BURGEMEESTERS DONDERDAG, 11 JULI 2019

Ons lid en burgemeester van Chaam, Joeri Minses (Weert, 1980), begroet ons 's morgens in de dorpskern Chaam, één van de oudste dorpen in het gebied ten zuiden van Breda. Al in 422 zou "Cambe" vermeld zijn in de "Lex Salica". De abdijen van Thorn en Echternach hadden een aantal rechten binnen het Chaamse grondgebied.

We bezoeken de protestantse Ledevaertkerk die in de 15de en 16de eeuw werd gebouwd. Het naastgelegen voormalige raadhuis uit 1941 is een rijksmonument en vanwege zijn gaafheid een zeldzaam en typisch voorbeeld van een dorpsraadhuis.

De in 1926 gebouwde katholieke Sint-Antonius-Abt-Kerk beschikt over prachtige glas-in-loodramen van de Limburgse kunstenaar Charles Eijck.

Naast het oude hoenderras, het Chaamse Hoen oftewel "Kaamse kiep", werd Chaam natuurlijk ook bekend van de "Acht van Chaam". Dit wierecriterium is het oudste en bekendste criterium van Nederland. Vorig jaar werd de 80e editie gewonnen door Tom Dumoulin.

In het uit 1891 stammende café "Het Chaamsche Wapen", gelegen aan de finishlijn, bevindt zich een Acht van Chaam museum. Hier zullen we een Brabantse koffietafel nuttigen.

Daarna gaan we naar Roosendaal, een stad in West-Brabant met ongeveer 67.000 inwoners. Hier zal ons burgemeester, mr. Jacques Niederer (Weert, 1960) begroeten.

De naam Roosendaal wordt voor het eerst gebruikt in het jaar 1268 gebruikt. Hiermee werd de plaats aangeduid waar de kapel verzeen was die de voorloper is van de huidige Sint Janskerk is. De Sint Janskerk is in neoclassicistische stijl gebouwd in 1839. We sluiten de dag af in de gewelvenzaal van het oude stadhuis van Roosendaal.

Meer info en opgave: www.dealdenborgh.nl

WEERT, DINSDAG 16 JULI 2019

Gluren Bij De Buren... de industriële ontwikkeling van Weert
Aanvang: 19.00 uur in Fatima Huis, Coenraad Abelsstraat 31a
Weert Parkeersuggestie: na 18.00 uur kunt u gratis parkeren in Weert. Dichtbij zijnde parkeerplaats (Beekpoort).
De P&R aan de Parallelweg is een betaalde parkeerplaats.

'Weert wordt wakker gekust', zo omschrijft drs. Frits Nies de ontwikkeling van Weert in de 19de eeuw in het in maart 2019 gepresenteerde boek "Weert 'Parel van de Heide...' ...in de 19de eeuw".

Voor de Stadsgidsen regio Weert een mooie aanleiding om hier een speciale stadswandeling over te maken. Tijdens Gluren bij de Buren op 16 juli kunt u hiermee kennis maken.

Aan de hand van oud beeldmateriaal ziet u in het Fatimahuis de industriële ontwikkeling van Weert langs de Zuid-Willemsvaart. Natuurlijk komen o.a. de Zwieëgel (de lucifersfabriek), de Meelfabriek, de Wertha Bierbrouwerij, de Graanhandel van Bolle Jan en de Weerter Scheepsbouw Maatschappij voorbij.

Ook de spoorlijn speelde een belangrijke rol bij de industriële ontwikkeling van Weert. De wandeling voert onder andere langs het Station, de IJzeren Rijn, Antje van de Statie, Platinal en d'n Dipo. Maar natuurlijk ook langs de oude Smeets Drukkerijen, sinds dit jaar ook historie. We sluiten af op een van de vele Weerter terrassen.

Zevende viering "Bal Champêtre"
Aanvang: 15.00 uur bij Bier- en Spijzenlokaal Dennenoord
Voorhoeveweg 2, 6006 SV Weert

Het Bal Champêtre heeft in Weert een cultuurhistorische achtergrond die teruggaat tot in de 19de eeuw. Archiefstukken melden dat op woensdag 22 juli 1885 in de verlichte tuin van sociëteit de Unie een concert en Bal Champêtre plaatsvond.

In de jaren 50 en 60 van de vorige eeuw organiseerde de Stedelijke Harmonie Sint-Antonius jaarlijks een dergelijk openluchtbal aan de IJzeren Man naast café Dennenoord. Voor het laatst in 1966.

In 2013 nam Stamtafel Weert van de Stichting De Aldenborgh het initiatief dit historisch muziek- en dansfestijn in de zomer opnieuw leven in te blazen. Het werd een daverend succes. Op 21 juli 2019 wordt het voor de zevende achtereenvolgende maal dat dit evenement voor jong en oud zal plaatsvinden. Het belooft ook dit jaar, als de weergoden opnieuw meewerken, een oergezellige en nostalgische middag te worden met smartlappen en andere 'gouwe ouwen'.

Er kan geluisterd en gedanst worden op de klanken van gouden hits van bijvoorbeeld The Classics, De Heikrekels, het Radi-ensemble, Zangeres Zonder Naam en vele andere artiesten uit de regio en ver daar buiten. Daarvoor staan het orkest Amusatie Formatie "Jukebox", accordeonist/ toetsenist Bèr Donkers garant. Een DJ zal op professionele wijze alle gaatjes met plaatjes vullen en de muziek van de jaren 50 en 60 laten herleven. De inwendige mens kan met drank en spijs naar believen verwend worden. De toegang is gratis.

TUNGELROY, DINSDAG 30 JULI 2019

Gluren bij de Buren, Tungelroy
Aanvang: 19.00 uur in de St. Barbarakerk,
Tungeler Dorpsstraat 66, 6005 RK Weert-Tungelroy
Parkeersuggestie: op het St. Barbaraplein tegenover de kerk, langs de Tungeler Dorpsstraat

Gesitueerd in een beekdal en omringd door arme zandgronden stuitten we tijdens de voorlaatste dag van juli 2019 tijdens deze editie van "gluren bij de buren" op het lieflijke Tungelroy. Een middenlimburgs dorp met een eigen dialect en een eigen geschiedenis.

Waar de naam Tungelroy vandaan komt is niet bekend. Met de uitgang "roy" zouden we de betekenis voor een deel kunnen richten op het rooien van bossen in de late middeleeuwen, maar in 1472 heette het nog Tongerloer en is er geen sprake van "roy". Toch weten we dat Tungelroy al heel lang bestaat en tijdens uw bezoek maakt u kennis met zeer oude vondsten.

Daarom gaan we deze avond terug in de tijd. Van een watermolentje langs de Tungelrosche Beek weten we inmiddels dat het er al vóór 1290 stond. Tevens dateert hiervan ook de eerste vermelding van dit dorp in geschriften. Maar ook vóór die tijd liepen er al mensen rond in Tungelroy en omgeving, getuige de vondst van een Romeinse beekbrug in 2005. Volgens deskundigen was dit de eerste keer dat in Nederland een dergelijke brug uit het begin van onze jaartelling is gevonden. In 2015 zijn de archeologische resten van deze Romeinse Brug, die 'in situ' bewaard zijn gebleven, aangewezen als beschermd rijksmonument. U maakt kennis met een replica van deze brug, die op korte afstand van de oorspronkelijke brug is gebouwd door inwoners van Tungelroy.

Sinds jaar en dag is Tungelroy een buitenie van de stad Weert. Doordat Tungelroy aan de grens ligt met Stramproy leidde dit vroeger weleens tot twisten tussen de boeren van Tungelroy en Stramproy. Een klein molentje precies op de grens van deze plaatsen was verantwoordelijk voor deze 'burenruzie'. Enerzijds werden de opbrengsten van het molentje opgeëist door de familie van Horne uit Weert, terwijl de abdis van Thorn volgens hun ook recht hadden op de opbrengst. Stond dit molentje nou op het grondgebied van Weert of Stramproy? Daarnaast leverde het opstuwen van het water in de beek veel problemen op voor de akkers van de boeren in Stramproy; die liepen tot groot ongenoegen van deze boeren onder water!

Maar er is meer! In 1484 was Tungelroy het decor van een heuse veldslag. De grootste vijand van de familie van Horne was de familie van de Marck, die in die tijd grote stukken land in het zuiden had veroverd. Maak kennis met "Het Zwijn van de Ardennen", zoals Willem van de Marck genoemd werd.

In 2009 was Tungelroy al onderdeel van de Cultuurhistorische zomer.

Nu, 10 jaar later, weten we veel meer over dit dorp en zijn we ook in staat een aantal prachtige verhalen te vertellen. Wat dacht u van het verhaal over de moord (was het wel moord?) op een schaapsherder in 1719 of het bijzondere verhaal van de familie Souts op boerderij Baeten. Kortom, komen gluren!

OPHOVEN, DINSDAG 6 AUGUSTUS 2019

Gluren bij de Buren ... in Ophoven
Aanvang: 19.00 uur TUIN PEPELS, Maasstraat 68, Ophoven.
Parkeersuggestie: Parkeerterrein aan het einde van de Maasstraat, over de beek, langs de weg tussen de tuin Pepels en de Maas. (Op enkele minuten wandelen van de tuin)

1202 is de oudste vermelding van Ophoven, maar dan nog onder de naam Op-Geistingen. In 1497 wordt het Op-Geistingen alias Ophoven, om tenslotte gewoon Ophoven te worden. Het was het zuidelijkste deel van het graafschap Horn. Misschien kan het beoogde ruitersstandbeeld van Filips van Montmorency, de onfortuin-

lijke graaf van Horn, dan ook even bij ons halt houden?

Ophoven evolueerde in de vorige eeuw tot een moderne vooruitstrevende gemeente. Dit had tot gevolg dat het historische erfgoed enigszins op de achtergrond geraakte. Toch blijft er nog op een korte afstand in de vroegere kern voldoende over om een en ander te tonen en te vertellen uit de vorige eeuwen.

Drie verkeersassen in de noord-zuid richting hadden een grote invloed op de dorpsvorm. De Maas bepaalde de grens in het oosten en had een nog zichtbare invloed op het wegennet. Ook de Napoleonsweg en de Romeinse heerbaan hadden een enorme impact op de oude dorpskern.

De eerste steenweg bracht (met vertraging) het autoverkeer in het centrum; langs de tweede weg werden bij opgravingen belangrijke oude vondsten gedaan.

De dwarsliggende Maasstraat verbond de dorpskern met de vruchtbare leemgronden. In die buurt vinden we enkele interessante panden. Het huis Reynders, het oudste woonhuis uit de huidige gemeente Kinrooi, bleef gelukkig intact. Het huis Gielen, eigenlijk een huis Rutten, werd kundig gerestaureerd. Maar de windmolen uit 1808 werd een troosteloze molenromp.

Het recent ontgrindingsgebied langs de

Maas werd in zover als mogelijk toeristisch hergebruikt. Bijzonder is het irrigatiesysteem dat in de droge zomer van 2018 nogmaals zijn nut bewees.

Afsluiten doen we in de schitterende tuin Pepels met speciale aandacht voor het spectaculaire bokkenrijdersgebeuren uit de periode 1780-1790. Kortom, u beleeft een combinatie van cultuur en natuur, van heden en verleden in Ophoven!

GROTE-BROGEL, DINSDAG 20 AUGUSTUS 2019

Aanvang: 19.00u. in de Sint-Trudokerk, Pastorijstraat in Grote-Brogel (Peer) (niet in de gelijknamige Sint-Trudokerk in het centrum van Peer!)

Parkeersuggestie: Achter het Breugelheem is er ruimte om te parkeren. Deze is bereikbaar via de Bocholterweg; inrijden tegenover het huis met nummer 11. Enkele plaatsen zijn nog beschikbaar in de omgeving van de kerk aan de Pastorijstraat, maar ook voor het Breughelheem of bij de Pieter Breughel Basisschool, beiden in de Dorpsstraat.

De plaatsnaam Brogel betekent '(omheind) broek' en wordt vermeld sinds de 13de eeuw. Vanaf de 16de eeuw wordt in de archivalia het onderscheid gemaakt tussen Grote- en het noordwestelijker Kleine-Brogel. De voornaamste activiteit in het dorp was steeds de landbouw. Deze verliep moeizaam: de helft van de bodems bestond uit zanderige heidevlaktes, anderzijds waren er laaggelegen, vaak zompige zones, dikwijls bebost met loofbomen. De teelt van vlas en schapen leverde in de 15de en 16de eeuw de grondstoffen voor laken en linnen. Via de markt in Beringen werden deze producten naar de Antwerpse groeipool verhandeld. De Kempische Wolspinnerij (1948-2008) was hiervan een laatste echo.

Grote-Brogel behoorde in het Ancien Régime tot de Heerlijkheid - later Baronie - Erpekom, een Guliks leen, vanaf 1609 afhankelijk van de keurvorst van de Palts. De heerlijke rechten werden er uitgeoefend door de heren van Bocholt, vanaf het begin van de 15de eeuw door de graven van Horn. Na de terechtstelling van de onfortuinlijke Filips